

plastikom, nalaze se zidne slikarije s kraja XV. st. Prikazuju simbole evanđelista te likove apostola i anđela u živim bojama, a rad su nepoznatog domaćeg majstora iz kruga tzv. *Šarenoga majstora*. Zvonik crkve je na preslicu, a na pročelju su uzidani rustikalni kameni reljefi. Kraj crkve samostan u ruševinama (1536–1806. u posjedu franjevac-glagoljaša).

LIT.: Lj. Karaman, O srednjovjekovnoj umjetnosti Istre, HZ, 1949. — F. Stelè, Umetnost v Primorju, Ljubljana 1960. — B. Fučić, Istarske freske, Zagreb 1963. — Isti, Božje polje, Bulletin JAZU, 1974, 1–3. Ma. Š.

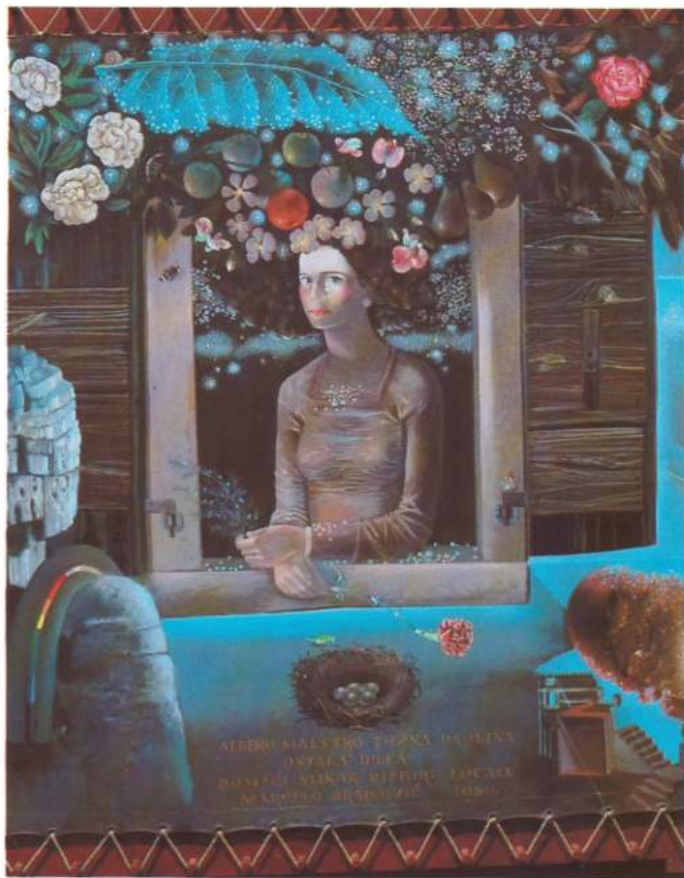
BRAČ, otok u sr. Dalmaciji. Stari pisci najčešće ga spominju pod imenom *Elaphusa* ili *Brattia*. Tragovi života na otoku potječu iz neolitičkoga doba (spilja Kopačina), a od protopovijesti prati se prisutnost ilir. gradina (Rat, Velo i Malo Grašće, Gradac, Hum, zatim Škrip kao glavna utvrda i Kaštilo iznad Bola s megalitičkim zidinama); njih prate brojne gomile kao strateško-obrambene postaje ili grobni humci. Susret domorodačke, ilir. kulture s nosiocima grč. kolonizacije na Jadranu (umj. predmeti iz ←VI. do ←IV. st. u Vičjoj vali) nije ostavio dubljega traga. Premda nisu otkrivena organizirana rim. naselja, dolazak Rimljana odrazio se u građevnim sklopovima ladanjskih vila, grobnica, a osobito u primjercima ant. skulpture, bilo uvezenih bilo izrađenih u poznatim bračkim kamenolomima (Plate, Rashe). U kasnoantičko doba, najvjerojatnije posredništvom Bizanta, gradi se velika utvrda pri moru u Bolu, koja je poslije služila vjerskim sadržajima. — Iz ranokršč. vremena potječu nalazi desetak svetišta na otoku: temelji trikonhalne crkve u Sutivanu, trobrodne bazilike s očuvanim krstionicama u Povljima i u Postirama, crkva uz stariji ladanjsko-gospodarski sklop u Lovrečini, ostaci bazilike u Supetru te nekoliko manjih svetišta unutar otoka. Na lokalitetu Mirine iznad Postira veliki je sklop ruševina kasnoant. podrijetla, također s bogatim nalazima reljefne plastike crkv. sadržaja. Bogatstvo arhitektonske tipologije i vrsnoća kamene opreme potvrđuju podizanje razine umj. proizvodnje mjesnih kamenara, čije su radionice od V. do VI. st. izvozile sarkofage diljem Jadrana. U obradi arhit. plastike monumentalnih crkava, međutim, zamjetan je utjecaj istočnjačkoga iskustva, a uz isti krug vezuju se tlocrtne sheme i prostorna rješenja pojedinih bazilika. Neke među njima doživjele su pregradnje u ranomu srednjem vijeku, time uspostavile i vezu sa starohrv. umjetnošću. Od X. st. javljaju se prve crkve predromaničkoga stila (*Sveti Nikola* kraj Selaca, *Sveti Mihovil* nad Dolom) koje su zapravo odvjetci nadsvođenih crkava tzv. južnodalm. tipa. Kasnije crkve (*Sveti Juraj* vrh Brača, *Sveti Ilija* kod Donjeg Humca, te niz srodnih) prate razvoj stilskih koncepcija hrv. graditeljstva do XIII. st., uz sve naglašenije romaničke osobine. O kiparskoj djelatnosti u tomu razdoblju svjedoči jedino nekoliko ulomaka crkv. namještaja s pleternim ornamentom u svetištu Sv. Ivana u Bolu, a važna je freska romaničko-biz. stila (XIII. st.) u župnoj crkvi Donjega

BOŽJE POLJE, svod svetišta u crkvi Sv. Marije od Polja

N. BOŽIDAREVIĆ, oltarna pala u kapeli obitelji Đorđića. Dubrovnik, dominikanski samostan

Humca. Ustaljivanje skromnih gotičkih elemenata očituje se na jednostavnim crkvicama sa zaobljenom ili pravokutnom apsidom i preslicom na pročelju, a pripadaju uglavnom pastirskim sredinama bračkih sela utemeljenih tijekom srednjega vijeka. U XV. st. javljaju se složeniji graditeljski sadržaji: obrambene i ladanjske cjeline koje će tvoriti jezgru novih naselja uz more. Osobine zrele gotike pokazuju ljetnikovac u Bolu i uništena općinska palača u Nerežišću (XV. st.), a u renesansnom slogu grade se crkve u Postirama i dominikanska crkva u Bolu. Razvijeno kamenarstvo ostavilo je traga u reljefnim figuralnim oltarima nastalim pod utjecajem radionica J. Dalmatinca, N. Firentinca i A. Alešija. U izrazitije individualnosti razvili su se kipari N. Lazanić i P. Gospodnetić, vodeći naši kipari manirističkoga izraza koji su radili od Dubrovnika do Šibenika. Istodobno pripadnici obitelji Bokanić djeluju kao vrsni graditelji širom Dalmacije. Reljef Korčulanina F. Čiočića u Pučišćima (1578) najznačajnije je ostvarenje drvorezbarstva na otoku. Slikarstvo toga perioda obilježeno je nabavom slika iz Italije odn. Venecije (B. dei Conti i L. Bassano u Spliskoj, oltarna slika Tintorettove škole u Bolu, C. Ridolfi u Nerežišćima, pet slika J. Palme mlađeg u Škripu i Pučišćima). Od XVI. st. oblikuju se glavna naselja grupirana oko utvrđenih zdanja plemića i pučana. Renesansni stilski oblici XVI. i XVII. st. izrazitije su razrađeni na crkvama, dok svjetovna arhitektura zadržava tradicionalne oblike s naglašenim obrambenim karakterom sklopova (dvorac Cerinica u Škripu iz 1618). Domaće graditeljstvo baroknoga sloga najpotpunije dolazi do izražaja pri podizanju crkava kulisno razvedenih pročelja (Škrip, Ložišća, Dol, Milna). Uzorno rješenje barokne gradnje pružaju crkva koju je 1746. sagradio trogirski majstor I. Macanović u Nerežišćima i zvonici u Donjem Humcu i Nerežišćima na kojima su radili pripadnici obitelji Škarpa. Pored većega broja stilskih kuća i palača iz toga doba ističu se ljetnikovci Marinčević-Gligo

M. BRAJNOVIĆ, *Albero maestro, tužna Paulina i ostala djela*

u Bobovišćima i Kavanjinov u Sutivanu. Tijekom XVIII. st. obogaćuju se crkv. unutrašnjosti novim oltarima koji su rad domaćih i venec. graditelja oltara (P. P. Brutapelle, I. Franceschini). Zanimljive barokne rezbarije ostvario je domaći rezbar V. Tironi. U znatnoj količini baroknih slika odskoče oslikani strop pod pjevalištem kod dominikanaca u Bolu — rad T. Kokolja iz 1713. — U XIX. st. općenito slabi vrsnoća likovnoga stvaralaštva ali se zadržala visoka razina građenja utemeljena na domaćoj kamenarskoj tradiciji, koju dopunjuju objekti građeni u pseudopovijesnim stilovima (zvonik u Ložišćima, župna crkva u Selcima). — U XX. st. na otoku djeluje nekoliko kipara i slikara čija djela čine vrijednu cjelinu unutar hrv. likovne umjetnosti. Rendićevi nadgrobni spomenici diljem Brača, mauzolej obitelji Petrinović u Supetru (rad T. Rosandića), djela Ignjata Joba, samoukoga slikara Pavla Gospodnetića i kipara V. Michielija vezana su uz ovo podneblje i prostor. Motivi otočkih kraljika javljaju se u djelima slikara i kipara koji su boravili ili dolazili na Brač (J. Miše, E. Tomašević, O. Postružnik, F. Šimunović, Lj. Ivančić, D. Parać, T. Ostoja i dr.). Galerija »Branislav Dešković« u Bolu, Zbirka starina u dominikanskomu muzeju u Bolu i Zavičajni muzej u Škripi posjeduju vrijedna djela lik. umjetnika XIX. i XX. st. Najvažnija suvremena arhit. ostvarenja na Braču jesu turistički i hotelski objekti (Bol, Supetar) te manje obiteljske kuće za odmor u priobalnim naseljima (Povlja, Spliska, Bobovišća).

LIT.: I. Marović, Četiri groba iz nekropole u Vičjoj Luci (o. Brač) pronađena 1908. god., VJAH, 1977. — Brački zbornik 1940—1984, I—XIV. — B. Kirigin, Nalaz rimskih natpisa i reljefa kod Škripi na otoku Braču, ibid., 1979. — I. Fisković, Ranokršćanski sarkofazi s otoka Brača, ibid., 1981. — Isti, O ranokršćanskoj arhitekturi na otocima Braču i Šolti, Arheološki radovi i rasprave, VIII—IX, Zagreb 1982. — N. Jakšić, Predromanički reljef sa spomenom blaženog Teodora u Bolu na Braču, Prilozi—Dalmacija, 1985. — Brač u ranom srednjem vijeku (katalog), Split 1985. — V. Kovačić, Kasnoantička cisterna u Bolu na Braču, Prilozi—Dalmacija, 1986—87. — J. Jeličić, Diakonikon ranokršćanske crkve u Lovrečini na Braču, Prilozi—Dalmacija, ibid. — Samostani otoka Brača, Bol 1993. I. Fis.

BRADIĆ, Drago, arhitekt i urbanist (Dubrava Farkašička, 30. I. 1934). Završio studij u Zagrebu 1960. Od 1965. u Urbanističkom institutu Hrvatske radi na izradi urbanističkih planova (turističkih zona Premanture 1969, Štinjana 1970, Vinkurana 1972, planova Vodnjana 1971, Fažane 1972, Peroja 1973. i Našica 1975) te urbanističkih projekata i provedbenih planova (Daruvara 1967, Osijeka 1963—70, sportsko-rekreacijskog centra Bjelolasica 1979). Projektira stambene zgrade u Našicama, Borovu, Puli i

Osijeku 1965—73; hotele »Osijek« u Osijeku 1975 (s R. Miševićem), »Kalnić« u Zagrebu 1975, »Park« u Našicama 1982. Sudjeluje na natjecanjima (»Gradski podrum« 1964, II. nagrada, sportsko-rekreacijski centar Šalata 1979, III. nagrada, oba u Zagrebu i sportsko-rekreacijski centar u Kumrovcu, 1981, I. nagrada). Z. Kol.

BRAGADIN, Donato, mlet. slikar (XV. st.). God. 1445. spominje se u Zadru, gdje slika u kapeli Sv. Stošije u zadarskoj katedrali zajedno sa sinovima Giacocom i Tomasom. Njegov sin *Petar* ima 1460. radionicu u Zadru, u koju prima u nauk Donata Miloševića. Obvezao se oslikati i pozlatiti strop nove kapele u crkvi Sv. Dimitrija.

LIT.: C. Fisković, Zadarski sredovječni majstori, Split 1959. str. 102. — K. Prijatelj, Novi podaci o zadarskim slikarima XIV—XVI st., Prilozi—Dalmacija, 1961. I. Pet.

BRAHANOVIĆ, Ivan, graditelj (XV. st.), djelovao u Šibeniku. Spominje se 1439. u svezi s gradnjom gotičke crkve dominikanskoga samostana na Čiovu kraj Trogira.

LIT.: C. Fisković, Naši graditelji i kipari XV i XVI stoljeća u Dubrovniku, Zagreb 1947, str. 100.

BRAJAK-KRALJ, Drago, slikar (Tuškani kraj Karlovca, 21. VIII. 1948). Diplomirao je lik. umjetnost na Nacionalnome sveučilištu provincije Cuyo u Argentini na kojemu je asistent na katedri za skulpturu. Izlaže od 1972. Slika kompozicije intenzivnih ritmova i bogate kromatike. Radi grafike u metalu s reljefnim otiscima oblika na kojima je naglašen učinak svjetlosti (*Slavljenje crvenog*, 1979; *Slavljenje plavog*, 1980). Ž. Sa.

BRAJEVIĆ, Vinko, publicist i lik. kritičar (Split, 6. VI. 1888 — Rim, 3. II. 1967). Od 1922. djelovao u redakciji splitskog dnevnika »Novo doba«, kojemu kao gl. urednik daje snažan kulturni pečat. Pisao o dalm. umjetnicima (T. Rosandić, E. Vidović, M. Uvodić), o Dioklecijanovoj palači i dr. U polemici s K. Strajničem (1931) zalagao se za kontinuitet tradicije u dalm. arhitekturi.

BIBL.: *Misli o čuvanju dalmatinske arhitekture*, (s K. Strajničem), Split 1931.

LIT.: D. Kečkemet, Smrt Vinka Brajevića, Telegram, 24. II. 1967.

D. Kt.

BRAJKO, dubrovački klesar (XV. st.). Spominje se oko 1440. na radu u stolnoj crkvi u Korčuli.

LIT.: C. Fisković, Naši graditelji i kipari XV i XVI stoljeća u Dubrovniku, Zagreb 1947, str. 100.

BRAJKOVIĆ, Ratko, graditelj i klesar (XV. st.). Djeluje (1432—72) uglavnom u Dubrovniku gdje ima radionicu. S R. Bogosalićem radi zidine umivaonike za kuće pučana, a 1433. dovršava ogradu sa stupićima na terasi samostana Male braće. Od 1437. s pomoćnicima gradi drugi kat zvonika katedrale u Korčuli, kleše kapitele za arkade u njezinoj unutrašnjosti, a 1444. izrađuje i jedan oltar. U Kneževu dvoru u Dubrovniku gradi svodove u prizemlju i stube po uputama Onofrija de la Cave, a potom i prozorske okvire. Najvažnije je njegovo ostvarenje Knežev dvor na Šipanu iz 1448. Od te godine B. surađuje s J. Dalmatincem na šibenskoj katedrali a potom se spominje na Braču kao isporučilac građe za crkvu Sv. Frane u Anconi i za šibensku crkvu Sv. Ivana. Ubraja se među one dubrovačke majstore koji su sjedinili kulturno naslijeđe gotičko-renesansne Dalmacije i izgrađivali njezinu likovnu samosvojnost.

LIT.: C. Fisković, Naši graditelji i kipari XV i XVI st. u Dubrovniku, Zagreb 1947. — I. Fisković, Neki vidovi rada Jurja Dalmatinca u Šibeniku i Splitu, Radovi HIJZ, 1981, str. 125, 156, 164. I. Fis.

BRAJNOVIĆ, Marčelo, slikar (Rovinjsko Selo, 22. VI. 1934). Završio Školu primijenjene umjetnosti u Zagrebu. Slika od 1954. kada i sudjeluje na izložbi »Formiranje kolonije u Rovinju«. Predstavnik je vizionarnoga nadrealizma u suvremenome hrv. slikarstvu. Izbjegava doslovnost stvarnosti i teži prikazu općih ljudskih stanja i situacija. Važnije samostalne izložbe priredio je u Milanu (1968), Monzi (1971), Bologni (1972), Novari (1976, 1978), Berlinu (1977) i Zagrebu (1962, 1966, 1974, 1979). Radio je crteže s motivima iz djela I. G. Kovačića, zidine kompozicije i dr.

LIT.: R. Comi, Realismo fantastico e misticismo in Brajnović (monografija), Torino 1967. — L. Budigna, Marčelo Brajnović (katalog), Milano 1968. — I. Zidić, Marčelo Brajnović (katalog), Zagreb 1979. Ma. B.

BRALIĆ (Brazo, Braccio), Nikola, slikar (XVI. st.) iz Pise. Spominje se između 1507—36. u Splitu, Šibeniku, Trogiru i Zadru. God. 1510. naslikao je poliptih za bratovštinu Sv. Lovre u Lukoranu na Ugljanu, 1518. *Bezgrešno začecje* u franjevačkoj crkvi u Poljudu u Splitu (sačuvana samo kopija) a 1536. dovršio je sliku Jurja Čulinovića za obitelj Grizanić u šibenskoj katedrali.